

Valstybės politika ir teisinio reglamentavimo kryptys darniųjų viešųjų pirkimų srityje

Arnas Liauksminas

2021-12-14

Viešųjų pirkimų svarba

- ES viešojo sektoriaus išlaidos sudaro apie 14 proc. ES BVP arba 1,8 trilijono EUR per metus. Lietuvoje – apie 13 proc. arba 6.3 mlrd. EUR
- Tikslingai naudojant viešuosius pirkimus galima pasiekti reikšmingą poveikį aplinkai, paskatinti inovacijų kūrimą

Žaliųjų pirkimų svarba

- Taikant žaliųjų pirkimų kriterijus ES, galima prisidėti prie tvarumo tikslų įgyvendinimo vietos, nacionaliniu ar regioniniu mastu
- Vykdam žaliuosius pirkimus skatinamas žaliųjų technologijų kūrimas ir tobulinimas

Žalieji pirkimai ES

Žaliųjų pirkimų kriterijai

Sistema sukurta 2008 m.

Rekomendaciniai kriterijai 20 produktų grupių

Geroji praktika

ES valstybių narių
sėkmės pavyzdžiai

Direktyvos

- Viešieji pirkimai
- Pastatų energinis naudingumas
- Energetinis ženklavimas ir ES eko ženklas
- Ekodizainas

Strateginiai ES pokyčiai

Žaliasis kursas

- EK rengia privalomus minimalius žaliųjų pirkimų kriterijus
- Žaliųjų pirkimų kriterijų integravimas į sektorinius teisės aktus (pvz.: ADI)

Mažų ir vidutinių įmonių strategija

- Žalieji pirkimai - priemonė palaikyti mažas ir vidutines įmones

Žiedinės ekonomikos veiksmų planas

- Instrumentas skatinti produkto darnumo aspektus

Žalieji pirkimai Lietuvoje

Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas

H2. Žaliųjų pirkimų taikymo srities išplėtimas ir įpareigojimų viešajam sektoriui didinimas

L16. Nustatyti papildomus aplinkos apsaugos kriterijus viešiesiems pirkimams, siekiant skatinti medienos ir jos gaminių / produktų naudojimą statybų sektoriuje

T12. Transporto parko atnaujinimas, taikant žaliuosius pirkimus ir užtikrinant būtinuosius viešojo pirkimo tikslus transporto srityje

Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa

Nuo 2023 m. įpareigosime valstybines įstaigas vartoti tik žaliąją elektros ir šilumos energiją, naudoti tik netaršų transportą, **prekes, darbus ir paslaugas įsigyti tik žaliųjų pirkimų būdu**

Lietuvos pažangos strategija *Lietuva 2030*

Ugdyti aplinkai palankią verslo kultūrą ir skatinti „žaliosios“ ekonomikos vystymąsi, atliekant ne tik „žaliuosius“, bet ir darniuosius viešuosius pirkimus.

Nacionalinis pažangos planas (NPP) 2021-2030 m.

LRV nutarimas „Dėl žaliųjų pirkimų tikslų nustatymo ir įgyvendinimo“

- nuo 2021 m. liepos 1 d. iki metų pab. – 10 proc.;
- 2022 – 50 proc.;
- 2023 ir vėliau – 100 proc.

Žalieji pirkimai Lietuvoje

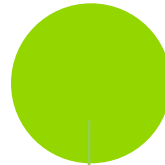

Alternatyviųjų degalų įstatymas

Netaršios transporto priemonės savoka

Kriterijai transportui

Kriterijai kurui

Aplinkos ministro įsakymas D1-508

- produktų sąrašas (30 produktų grupių);
- aplinkos apsaugos kriterijai (minimalūs/išplėstiniai)
- žaliojo pirkimo vykdymo tvarka

KAS YRA „ŽALIAS“ LIETUVOJE? (I)

Iki 2021-04-01 galiojusioje AM įsakymo redakcijoje pateikiamas „žaliojo pirkimo“ apibrėžimas

Toks pirkimas, kai pirkimo vykdytojas **įrašo visus tinkančius pirkimo objektui minimalius** Aplinkos ministerijos nustatytus aplinkos apsaugos kriterijus į pirkimo dokumentus, pasirinkdamas prekes, paslaugas ir darbus ne tik pagal jų kainą ir kokybę, bet ir daromą mažesnę poveikį aplinkai vienoje, keliose ar visose produkto būvio fazėse, taip skatindama kurti kuo daugiau aplinkai palankių produktų

Nuo 2021-04-01 galiojančioje AM įsakymo redakcijoje pateikiamas „žaliojo pirkimo“ apibrėžimas

Pirkimas kurio vykdytojas **siekia įsigyti prekių, paslaugų ar darbų, darančių kuo mažesnę poveikį aplinkai**, viename, keliuose ar visuose prekės, paslaugos ar darbo gyvavimo ciklo etapuose

- Nuo formalumų išpildymo prie esminio žaliųjų pirkimų tikslo
- Daug laisvės perkančiosioms organizacijoms (siekiant sąmoningumo)
- Atnaujinti maisto produktų ir transporto priemonių kriterijai ir ateityje ketinama vykdyti atnaujinimus pagal EK nustatomus kriterijus

KAS YRA „ŽALIAS“ LIETUVOJE? (II)

AM įsakymas Nr. D1-508

Perkamas produktas esantis AM patvirtiname sąraše atitinka visus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus

Pirkimo dokumentuose taikoma bent viena iš sąlygų:

Perkamas produktas (nesvarbu ar esantis AM sąraše) atitinka nustatytus I tipo ekologinio ženklo reikalavimus

Perkant paslaugą ar darbus (nesvarbu ar esantys AM sąraše) tiekėjas taiko aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimus (ISO 14001, EMAS, kiti aplinkos apsaugos vadybos standartai, pagrįsti atitinkamais Europos arba tarptautiniais standartais ar kiti tiekėjo pateikti lygiaverčiai įrodymai)

Perkant produktą, kuris nėra įtrauktas į produktų sąrašą, pirkimo vykdytojas gali savarankiškai nustatyti aplinkos apsaugos kriterijus, kurie yra susiję su pirkimo objektu, taikant AM įsakyme numatytus aplinkosauginius principus viename, keliuose ar visuose produkto gyvavimo ciklo etapuose

APLINKOS APSAUGOS PRINCIPAI

Prekei pagaminti, tiekti ir (ar) naudoti, paslaugai teikti ar darbams atlikti **sunaudojama mažiau elektros energijos** ir (ar) **naudojami atsinaujinantys, ekologiški energijos ištekliai**

Prekė yra **tvirta, ilgaamžė, funkcionali**, ji ar jos sudedamosios dalys **tinkamos naudoti daug kartų** ir (ar) **lengvai pataisomos** ir (ar) **pakeičiamos**

Prekei pagaminti ir (ar) tiekti, paslaugai teikti ar darbams atlikti **sunaudojama mažiau gamtos išteklių** ir (ar) **sudėtyje yra pakartotinai panaudotų ir (ar) perdirbtų medžiagų**

Prekei pagaminti, paslaugai teikti ar darbams atlikti **naudojama mažiau ar visai nenaudojama pavojingųjų cheminių medžiagų**, **neteršiama aplinka** ir **nekeliamas pavojus sveikatai**

Prekė, virtusi atliekomis, yra **tinkama paruošti pakartotiniam naudojimui** ar **perdirbimui**

AM D1-508 įsakymo **problemniai** aspektai

Aplinkos apsaugos kriterijai:

- nėra atnaujinti pagal EK žaliųjų pirkimų kriterijus;

Minimalūs ir išplėstiniai aplinkos apsaugos kriterijai:

- yra pernelyg detalūs
- kai kurie iš jų nėra tiesiogiai susiję su aplinkosauga
- kartais sunkiai pritaikomi praktikoje

Arnas Liauksminas
Teisininkas

E. arnas.liauksminas@ellex.lt

Ellex® Raidla

Roosikrantsi 2,
EE-10119 Tallinn, Estonia
+372 6407170
+372 6407171
contact@ellex.ee

Ellex® Klavins

K.Valdemara 62,
LV-1013 Riga, Latvia
+371 67814848
+371 67814849
contact@ellex.lv

Ellex® Valiunas

Jogailos g. 9,
LT-01116 Vilnius, Lithuania
+370 52681888
+370 52125591
contact@ellex.lt